

ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN—POLONIA

VOL. XXXII, 13

SECTIO C

1977

Instytut Biologii UMCS
Zakład Systematyki i Geografii Roślin

Dominik FIJAŁKOWSKI, Mieczysław KSENIAK

Park Jabłonna koło Lublina

Парк Яблонна около Люблина

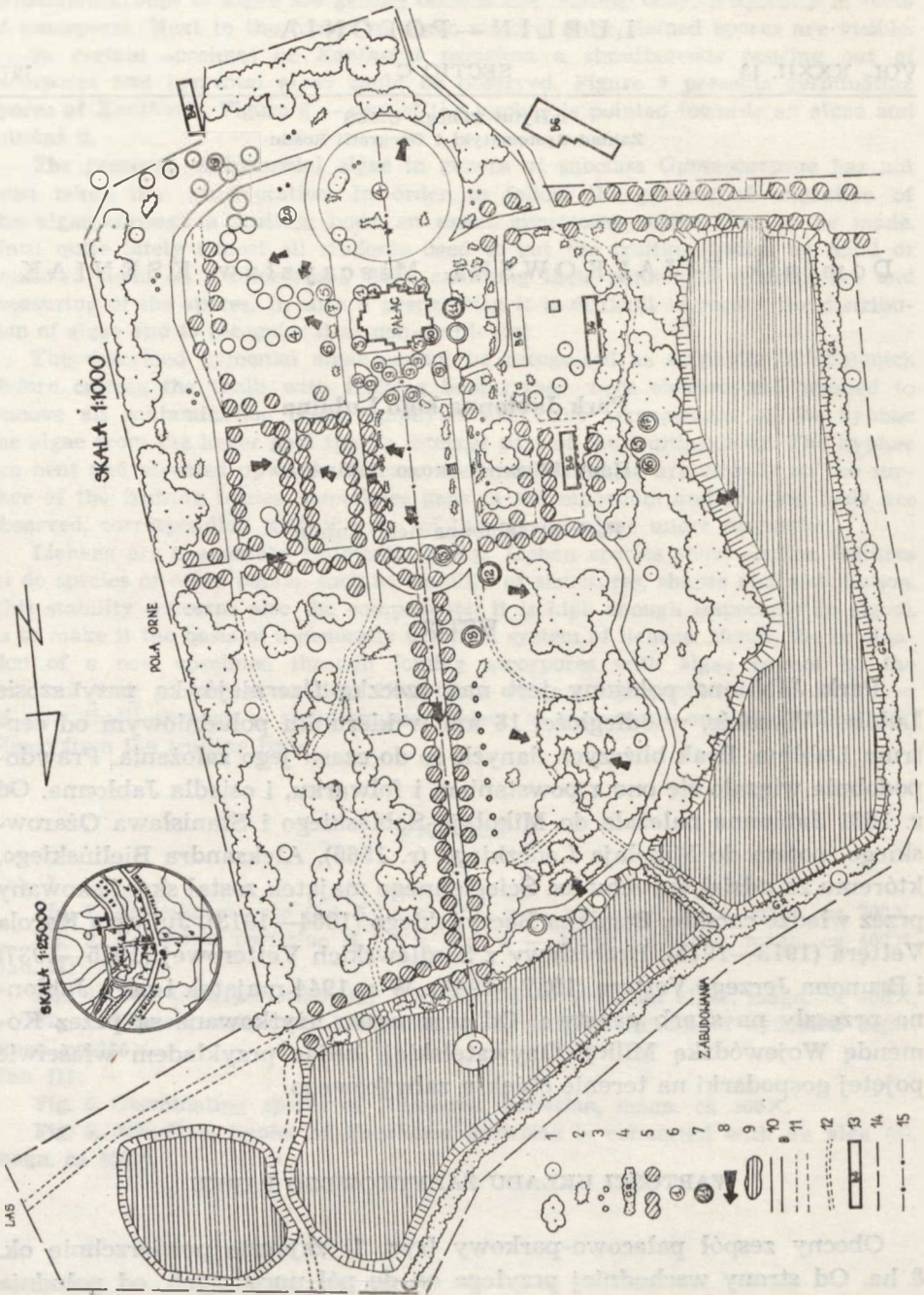
Park at Jabłonna near Lublin

WSTĘP

Park Jabłonna położony jest nad rzeczką Czerniejówką przy szosie Lublin—Wysokie, w odległości 16 km w kierunku południowym od centrum Lublina. Brak bliższych danych co do czasu jego założenia. Prawdopodobnie wiązało się ono z powstaniem i folwarku, i osiedla Jabłonna. Od r. 1531 Jabłonna należała do Mikołaja Sobieskiego i Stanisława Ożarowskiego, potem do Mikołaja Lenczkiego (r. 1565), Aleksandra Bielińskiego, któremu za udział w ruchu ks. Ściegiennego majątek został skonfiskowany przez władze carskie, Bogdana Baczyńskiego (1864—1913), Juliusza Karola Vettera (1913—1915), Bronisławy z Siedlewskich Vetterowej (1915—1937) i Brunona Jerzego Vettera (1937—1944). W r. 1944 majątek i park Jabłonna przeszły na skarb państwa. Od tego czasu użytkowane są przez Komendę Wojewódzką Milicji Obywatelskiej, będąc przykładem właściwie pojętej gospodarki na terenie obiektu zabytkowego.

WARTOŚCI UKŁADU ZABYTKOWEGO PARKU

Obecny zespół pałacowo-parkowy (ryc. 1) zajmuje powierzchnię ok. 8 ha. Od strony wschodniej przylega on do pól uprawnych, od południa łączy się z osiedlem Jabłonna, od zachodu i północy — z 3 dużymi stawami o pow. ok. 2 ha, odgraniczonymi od łąk z tych samych stron (zachodniej i północnej) żywopłotem grabowym, będącym jednocześnie inte-

gralnym składnikiem kompozycji obszernego założenia ogrodowego. Centralne położenie zajmuje pałac z podjazdem i gazonem. Budynek pałacu w stylu neoklasykistycznym świadczy o jego metryce z końca XIX lub początku XX wieku, postawiony został na miejscu budynku starego.

Od strony zachodniej na uwagę zasługuje stosunkowo dobrze zachowana aleja dojazdowa, która przecina szosę Lublin—Wysokie i prowadzi w stronę Tuszówka. Cały park przedziela na dwie części oś kompozycyjna północ—południe. Przy jej południowym odcinku występuje obszerny gazon (ok. 50 m średnicy), przylegający do pałacu od północy, do którego następnie przylega prostokątny parter ogrodowy z trawnikiem. Ta część przechodzi w aleję lipową złożoną ze starych drzew (ok. 150 lat); aleja kończy się przy stawach. Druga linia wyraźnego podziału kompozycyjnego przebiega w poprzek poprzedniej od wschodu do zachodu. Tworzy ją aleja lipowa, która jednocześnie dzieli park na część południową — prawdopodobnie starszą — z pałacem i towarzyszącymi mu budynkami gospodarczymi, oraz na część północną — prawdopodobnie młodszą.

Część południową parku charakteryzuje regularny układ alei, głównie lipowych, które dzielą park na prostokątne kwatery trawników. W alejach skupia się ok. 260 lip. Widoczne są tu ślady zamierzonego prowadzenia i naginania gałęzi przez ogrodników (tzw. „bindaż”). Stosunkowo duża liczba ocalałych drzew rzadkich wskazuje, że park nie był zakładany przypadkowo.

Architektura pałacu i charakter parku wskazują na pewne cechy znamienne dla parków eklektycznych, zakładanych w XIX wieku w Polsce, a więc na elementy kompozycyjne parku łączące w sztuce ogrodowej, podobnie jak w architekturze, różne epoki i style. Sądząc z rozmiaru drzew, park istniał już znacznie wcześniej niż pałac. Ograniczał się jednak prawdopodobnie tylko do ogrodu kwaterowego o układzie geometrycznym,

Ryc. 1. Plan i szkic sytuacyjny parku pałacowego w Jabłonnej; 1 — skupienia drzew i drzewa pojedyncze, 2 — skupienia krzewów, 3 — młode nasadzenie drzew, 4 — szpalery grabowe, 5 — zachowane elementy kompozycyjne, 6 — drzewa grubsze i radsze — zgodnie z wykazem w tekście, 7 — drzewa pomnikowe — zgodnie z wykazem w tekście, 8 — zachowane wnętrza ogrodowe, 9 — stawy, 10 — istniejące drogi i aleje, 11 — drogi i aleje w zaniku lub nie istniejące, 12 — ścieżki, 13 — budynki gospodarcze, 14 — zakres ochrony konserwatorskiej, 15 — oś kompozycyjna
Plan and outline sketch of the park at Jabłonna; 1 — groups of trees and single trees, 2 — groups of shrubs, 3 — young tree plantings, 4 — double row of hornbeam, 5 — preserved compositional elements, 6 — thick trees and rare ones — as listed in the text, 7 — „monument” trees — as listed in the text, 8 — preserved garden interiors, 9 — ponds, 10 — existing roads and alleys, 11 — paths and alleys on the decline or not existing, 12 — paths, 13 — farm buildings, 14 — the range of conservation, 15 — compositional axis

a dopiero wraz z nowym budynkiem pałacowym został rozszerzony w oparciu o istniejące założenia.

Południowa część parku przypomina styl włoski lub francuski; w poszczególnych kwaterach rosną pojedynczo drzewa i krzewy. Część północna ma układ w dużym stopniu naturalny, zbliżony do stylu angielskiego. Przeważają tu duże powierzchnie trawnikowe obsadzone krzewami ozdobnymi i małymi skupieniami drzew, skąd roztacza się widok na stawy. Istniejące tu ścieżki — niegdyś alejki — przebiegają nieregularnie i dopiero przy stawach przechodzą w uporządkowany ciąg drzew. Ta część parku jest jednocześnie najbardziej zaniedbana. Krzewy ozdobne, a zwłaszcza jaśminowce, tawuły i bez lilak rosną tu razem z leszczyną, bzem czarnym, wierzbami, a przede wszystkim z odrastającymi drzewami — klonem, jaworem i jesionem.

W parku stwierdzono 38 gatunków drzew i 24 gatunki krzewów. Łącznie występuje ok. 400 drzew o średnicy ponad 30 cm. Udział poszczególnych gatunków w porządku alfabetycznym podano niżej i w przybliżeniu, jeżeli liczyły więcej niż 10 okazów.

Drzewa

	szt.		szt.
<i>Acer platanoides</i>	30	<i>Fraxinus excelsior</i>	20
<i>A. pseudoplatanus</i>	10	<i>var. pendula</i>	2
<i>var. atropurpurea</i>	1	<i>Juglans regia</i>	9
<i>A. negundo</i>	20	<i>Larix decidua</i>	15
<i>A. saccharinum</i>	8	<i>L. polonica</i>	6
<i>A. tataricum</i>	17	<i>Picea excelsa</i>	50
<i>Alnus glutinosa</i>	10	<i>P. pungens</i>	
<i>Aesculus hippocastanum</i>	50	<i>Populus tremula</i>	10
<i>A. pavia</i>	1	<i>P. nigra</i> <i>var. fastigiata</i>	4
<i>Abies concolor</i>	1	<i>P. alba</i>	1
<i>Betula pubescens</i>	6	<i>Robinia pseudoacacia</i>	40
<i>B. verrucosa</i>	21	<i>Sorbus aria</i>	2
<i>var. pendula</i>	1	<i>Tilia euchlora</i>	3
<i>B. obscura</i>	2	<i>T. cordata</i>	50
<i>Biota orientalis</i>	10	<i>T. platyphyllos</i>	7
<i>Cercidiphyllum japonicum</i>	4	<i>Thuja occidentalis</i>	12
<i>Chamaecyparis pisifera</i>	4	<i>var. ericoides</i>	2
<i>Carpinus betulus</i>	16	<i>Tsuga canadensis</i>	2
<i>Cercidiphyllum japonicum</i>	1	<i>Ulmus campestris</i>	2
<i>Chamaecyparis pisifera</i>	2		
<i>Fagus sylvatica</i> <i>var. atrop.</i>	1		

Drzewa wybitnie rzadkie lub pospolite, ale mające większe maskymalne wymiary pomierzono w pierśnicy. Zaznaczone one zostały na załączonej ryc. 1 kolejno wg poniższego wykazu. Niektóre z nich (oznaczone wykrzyknikiem) należałoby objąć ochroną konserwatorską jako pomniki przyrody (na planie parku oznaczone podwójnym kółkiem).

	Obwód w m		Obwód w m
1. <i>Picea pungens</i>	1,2	11. <i>Tilia platyphyllos</i> (!)	4,8
2. <i>Thuja occidentalis</i>	1,0	12. <i>Larix europaea</i> (!)	3,0
3. <i>Chamaecyparis pisifera</i>	0,6	13. <i>L. polonica</i> (!)	3,0
4. <i>Thuja occidentalis</i>	1,3	14. <i>Populus alba</i>	3,5
5. <i>Fagus sylvatica</i>		15. <i>Picea excelsa</i>	2,7
var. <i>atropurpurea</i>	1,6	16. <i>Betula verrucosa</i> (!)	2,6
6. <i>Crataegus monogyna</i>	1,8	17. <i>Acer tataricum</i> (!)	0,9
7. <i>Tsuga canadensis</i>	0,9	18. <i>Circidophyllum</i>	
8. <i>Chamaecyparis pisifera</i>	0,7	<i>japonicum</i> (!)	1,1
9. <i>Biota orientalis</i> średnio	0,6	19. <i>Rhamnus cathartica</i>	1,2
10. <i>Abies concolor</i> (!)	1,8	20. <i>Populus nigra</i>	3,7

K r z e w y

	szt.		szt.
<i>Corylus avellana</i>	17	<i>Rhamnus cathartica</i>	5
<i>Crataegus monogyna</i>	3	<i>Sorbus aucuparia</i>	3
<i>Caragana arborescens</i>	2	<i>Spiraea bumalda</i>	5
<i>Evonymus europaea</i>	6	<i>S. salicifolia</i>	8
<i>E. verrucosa</i>	1	<i>Salix caprea</i>	2
<i>Ligustrum vulgare</i>	15	<i>S. alba</i>	2
<i>Mahonia aquifolium</i>	5	<i>S. fragilis</i>	3
<i>Philadelphus coronarius</i>	12	<i>S. purpurea</i>	5
<i>Rosa canina</i>	2	<i>Sambucus nigra</i>	10
<i>R. glauca</i>	2	<i>Syringa vulgaris</i>	5 arów
<i>Ribes aureum</i>	5	<i>Symphoricarpos albus</i>	2 ary
<i>R. grossularia</i>	15		

R u n o

Park Jabłonna nie należy do obiektów pielęgnowanych. Stąd nasadzenia zielonych roślin ozdobnych ograniczają się do gazonu, a trawniki pielęgnowane występują tylko w najbliższym otoczeniu pałacu. W runie parku panują gatunki leśne żyznych siedlisk (*Urtica dioica*, *Aegopodium podagraria*, *Anthriscus silvestris*, *Chaerophyllum aromaticum*), ruderalne (*Lamium album*, *Chelidonium majus*, *Plantago maior*, *Poa annua*, *Leonurus cardiaca*) i łąkowe (*Dactylis glomerata*, *Poa pratensis*, *Veronica chamaedrys*, *Agrostis alba*).

WNIOSKI

Park Jabłonna razem z zespołem pałacowym należą do stosunkowo dobrze zachowanych obiektów zabytkowych i dendrologicznych. Na wartość parku składają się przede wszystkim liczne stare aleje lipowe oraz

gatunki bardzo rzadkie. Do nich należy przede wszystkim jedno z dwóch stanowisk na Lubelszczyźnie *Cercidiphyllum japonicum*. Inną osobliwością jest ładnie rozwinięta *Abies concolor*, nadto: *Chamaecyparis pisifera*, *Fagus silvatica* var. *atropurpurea*, *Tsuga canadensis*, *Tilia platyphyllos* o dużych rozmiarach (4,8 m w obwodzie), *Larix polonica* (3 m) oraz piękny okaz *Acer tataricum*. Drzewa te wskazują na konieczność objęcia parku ochroną konserwatorską, a poszczególne osobliwości — w formie pomników przyrody.

PIŚMIENNICTWO

1. Ciołek G.: Ogrody polskie. Wydawn. Bud. i Arch., Warszawa 1954.
2. Lustracja województwa lubelskiego z r. 1531 i 1565, PAN, Instytut Historii, Warszawa 1959.
3. Słownik geograficzny Królestwa Polskiego, t. III, 1882, 346.
4. Zbiór dokumentów do Ksiąg wieczystych dóbr Jabłonna. Archiwum Sądu Wojewódzkiego w Lublinie.

РЕЗЮМЕ

Работа посвящена дендрологическим исследованиям парка Яблонна, расположенного недалеко от Люблина. Парк занимает около 5 га. Более старая южная часть парка с многочисленными аллеями носит куртинный характер, обладая при этом элементами итальянского и французского стилей. Неравномерное расположение аллей, заросшие газоны со скоплениями деревьев указывают на английский характер стиля северной части парка. О ценности парка свидетельствуют многочисленные липовые аллеи и виды редких деревьев. К ним принадлежат: *Cercidiphyllum japonicum*, *Abies concolor*, *Chamaecyparis lawsoniana*, *Fagus silvatica* var. *atropurpurea*, *Tsuga canadensis*, *Tilia platyphyllos* (обхват 4,8 м), *Larix polonica* (обхват 3 м) и *Acer tataricum*.

SUMMARY

The paper presents the results of dendrological investigations in the park at Jabłonna near Lublin. The park covers the area of about 5 ha. It unites the features of the formal garden (French style) with the landscape garden (English style). The southern part of the park, neighbouring directly with the palace is older and has the plot arrangement of sections bordered with alleys and trees. The northern part has an irregular arrangement of alleys and paths and its wide lawn areas with clusters of trees and shrubs indicate the English style. The value of the park is due chiefly to its many old lime-tree alleys and rare species of trees. These trees are *Cercidiphyllum japonicum*, *Abies concolor*, *Chamaecyparis lawsoniana*, *Fagus silvatica* var. *atropurpurea*, *Tsuga canadensis*, *Tilia platyphyllos* (4.8 m in circumference), *Larix polonica* (3 m in circumference) and *Acer tataricum*.